

ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Вища освіта як феномен соціального розвитку людини на теренах України з'явився ще за часів князя Острозького. Раніше вища освіта була доступна лише вельможам та нащадкам королівської династії. Вищі заклади освіти фінансувались з їх особистих коштів, що значно зменшувало кількість освічених людей. Але сьогодні двері до вищого навчального закладу відкриті для усіх соціальних прошарків і систематично фінансуються державою. За статистикою кошти, що виділила влада на вищу освіту у 2019 році суттєво збільшились (28,8 млрд. грн. у 2019 р. та 17,4 млрд. грн. – у 2016 р.). Також Міністерство освіти і науки України планує в майбутньому періоді збільшити витрати на підготовлення кадрів та підвищення рівня їх кваліфікації до 34,6 млрд. грн. [1]. Крім цього частина підвищення (близько 800 млн. грн.) виділені на фінансування 69 коледжів та технікумів, які раніше держава хотіла передати на фінансування з місцевого бюджету [1, 2].

Фінансування в закладах вищої освіти в Європі відбувається в більшості випадках за рахунок державних коштів, але туди також долучають й інші джерела фінансування. Фінансування є пріоритетом для центральних органів влади, зацікавлених в оптимізації фінансування. Цей процес здійснюється завдяки бюджетним переговорам і консультаціями з вищими навчальними закладами. Також органи центральної влади заохочують вищі навчальні заклади для пошуків інших джерел фінансування, таких як підтримка приватних компаній та фондів [3, с. 50].

Тепер розглянемо які переваги і недоліки є в системі вищих навчальних закладах (віднедавна – закладах вищої освіти) України. В закладах вищої освіти діють принципи ступеневої вищої освіти. Таким чином в нас існує п'ять рівнів вищої освіти, а саме: від рівня молодшого бакалавра до рівня доктора наук, що практикується в країнах Європейського Союзу.

Ще у листопаді 2013 року Загальними зборами Національної академії педагогічних наук України було прийнято проект Концепції Національної стандартної класифікації освіти України. Вона містить у собі проект вітчизняного класифікування галузей освіти та підготовки, що включає 11 так званих «широких» галузей, 29 «вузьких» галузей а також 80 «деталізованих» галузей [4, с. 214].

Отже, формування галузевого класифікування освіти виступає передумовою для подальшого створення високих якісних стандартів вищої освіти та, відповідно, якісних освітніх програм. У січні 2015 р. був оприлюднений проект Постанови Кабінету Міністрів України щодо переліку галузей знань і переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовлення здобувачів вищої освіти. Упровадження кваліфікацій в Україні ускладнюється питаннями, які стосуються нормативно-правового, методичного, інформаційного, кадрового забезпечення тощо. Описи освітньо-кваліфікаційних рівнів, що є наведеними у Положенні про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 року № 65, не відповідають описам освітньо-кваліфікаційних рівнів Національної рамки класифікації та вимогам до відповідних освітніх рівнів, що визначені Законом України «Про вищу освіту» [4, с. 215, 5, 6, 7].

Розглядаючи систему вищої освіти європейських країн бачимо, що там діють дві основні системи унітарна та бінарна.

1. Унітарна (єдина система). Згідно цієї системи, вища освіта забезпечується університетами або ж відповідними до них закладами освіти. Дані заклади пропонують як загальні академічні ступені, так і професійно-орієнтовані програми різної тривалості, рівня тощо. За унітарної системи вищої освіти до її складу входять лишень університети. Такою є освіта в Австрії, Італії, Іспанії, Фінляндії, Швеції та ін. Деякими експертами виділено в окрему групу країни із так званими «інтегрованими» університетами, до складу яких

увійшли спеціалізовані середні і вищі навчальні заклади (Швеція та Іспанія) та країни, що належали до колишнього соціалістичного табору.

2. Бінарна (подвійна система). Це система із традиційним університетським сектором, що так чи інакше опирається як на концепцію університету так і на окремий «неуніверситетський» сектор вищої освіти, що має чітко сформовану/окреслену структуру. Така система вищої освіти є притаманною для більшості розвинених країн світу, де поряд із університетським сектором існують також численні спеціалізовані заклади, що теж приймають чималу частину молоді. З європейських країн бінарну систему вищої освіти мають Бельгія, Великобританія, Греція, Данія, Ірландія, Нідерланди, Норвегія, Німеччина, Франція, Швейцарія та ряд інших.

Достатньо ефективною для світової вищої освіти є тенденція із удосконалення та розширення «короткої» і «професіоналізованої» вищої освіти. Йдеться не про аналоги наших технікумів, а про інтенсивне навчання у справжньому вищому навчальному закладі / закладі вищої освіти (це, нерідко, – особливий підрозділ університетів), але упродовж малого проміжку часу, як правило, до трьох років. За умови доброго організування (прикладом є створені нещодавно «університетські інститути» у Франції) здобувається ґрунтовна освіта, як наслідок – випускники легко знаходять роботу (працевлаштування) [5, с.221-222]. З огляду на опрацьований матеріал та проведені дослідження, можна зробити висновки, що система української вищої освіти знаходиться поки що ще на стадії розвитку та вдосконалення.

В системі вітчизняної освіти зустрічається багато невідповідностей між нормативно-правовими актами та дійсністю (реаліями), розбіжностей між українськими нормативними актами та/або із європейськими стандартами вищої освіти тощо. Однак, українська влада намагається постійно покращувати рівень якості вищої освіти, що сприяє тому, що фахівців із вищою освітою, отриманою в Україні, визнають та вільно приймають на роботу в 44 країнах світу згідно із Лісабонською конференцією.

1. Стаття з сайту про Бюджет освіти і науки. 2017. С. 11. URL: <https://cedos.org.ua>
2. Стаття з сайту про Систему вищої освіти в Україні. 2017. С. 10. URL: <https://donnaba.edu.ua>
3. Вербицька А.В. Фінансування вищої освіти країн ЄС: стратегічні пріоритети державної політики. 2016. URL: <http://pa.stateandregions.zp.ua/>
4. Хоружний Г.Ф. Монографія. Європейська політика вищої освіти. 2016. С.245-300. URL: <https://knute.edu.ua/>
5. Сисоєва С., Кристопчук Т. Освітні системи країн ЄС: загальна характеристика. Навчальний посібник. 2012. С. 214-307. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/>
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» від 20 січня 1998 року № 65. N 53 від 07.08.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF>
7. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII, зі змінами № 392-IX від 18.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
8. «Європейський простір вищої освіти та Болонський процес». Видання здійснено в рамках проекту Європейського Союзу 544524-TEMPUS-1-2013-1-PL-TEMPUS-SMHES

Сас С.П.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ НА ЙОГО ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ

В умовах глобалізації для університетів України важливим на сьогодні є їхня конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг та серед інших інституцій. В період реформування вищої школи, її входження в світовий освітньо-науковий простір, а також в час діджиталізації та інноваційних процесів в країні, необхідною умовою ефективного функціонування сучасного університету є розвиток його науково-інноваційної діяльності.